

Az általános gyógypedagógia, más néven gyógyító-nevelés általános elmélete két főproblémakörre oszlik: az összes iskolai problémákat magába foglaló *általános gyógyító-neveléstanra* és az összes társadalmi kérdéseket magába záró *általános fogyatékoságügyi társadalompolitikára*. Elhez még a gyógypedagógia *története* is hozzátartozik.

Igy tehát a gyógypedagógia a fogyatékos egyén születését megelőzőleg tevékenységet fejt ki, védvén a társadalmat a normálison aluli értékek keletkezésétől. Ha a fogyatékoság mégis létrejött, megadja a csökkentértékű egyének azokat a gyakorlati és szellemi ismereteket, melyekkel fenntarthatja magát, igyekszik őt a normális életre képesé tenni s a normálisok társadalmába visszahelyezni. Felöleli tehát a normálpedagógia egész rendszerének megfelelően az óvodát, az elemi, középső, felső és szakoktatást, de ezen túl és ennél teljesebben a lehető legkiterjedtebb értelemben foglalkozik a csökkentértékű egyénnel egész élete során.

A gyógypedagógia ezzel a művel lesz igazán tudománnyá, szűnik meg könnyörületen nyugvó, megtűrt ténykedés lenni s válik a normálpedagógiához hasonlóan a társadalom életében számottevő politikummá. A gyógypedagógia történetében új szakasz kezdődik meg vele: a csaknem holtpontra jutott fejlődésnek ma még szinte beláthatatlan értékű és erejű lendületet ad. A külföldi szakemberek körében is ez az ítélet alakult ki. Az érdeklődés és a nyomában járó komoly, őszinte elismerés arra enged következtetni, hogy kívánatos a műnek különféle nyelvekre való fordítása. Ez a könyv azon csekélyszámú munkák közé tartozik, melyek világsikerre számíthatnak és arra jogosultak. S amily sajnálattal állapítja meg Theodor Heller, hogy nem német ember a szerzője, annyira büszkék lehetünk mi arra, hogy magyar kézről, nálunk jelent meg.

Kozmutza Flóra.

Bobula Ida dr.: A nő a XVIII. század magyar társadalmában. Budapest, 1933. Kiadja a Magyar Társadalomtudományi Társulat. (N. 8-r., 199 l.)

Az olyan művelődéstörténeti tárgyú monográfiák, aminő az előttünk levő, mely speciális magyar anyagával szerencsésen egészíti ki a Goncourt-fivéreknek már 1862-ben megjelent *La femme au XVIIIe siècle* c. pompás tanulmányát, föltétlenül érdekesek és becsesek szociográfiai és neveléstörténeti szempontból is. Goncourt-ék voltak az elsők, kik — a regényírás mellett — aprólékos gonddal gyűjtve az „emberi dokumentumok”-at, finom részletmegfigyeléseiket, egy csomó kor- és művelődéstörténeti tanulmányt írtak s először használták az addigi összefüggő nagyobb kútfőkön kívülálló történeti forrásokat, röpiratokat, mémoires-okat, metszeteket, katalógusokat, hogy a régi korokat külsőségeikben és lélektani részleteikben is minél teljesebben életre támasszák. Kedvenc tanulmányuk tárgya a XVIII. század volt, amelynek említett műyükben főleg érdekes és mozgalmas életű nőalakjait idézték föl napjaink érdeklődésének reflektorfényébe.

Ennek a Goncourt-fivérektől nemesak népszerűvé tett, hanem művészivé is avatott művelődés- és társadalomtörténeti iskolának hivatott tagjaként jelentkezik Bobula Ida szóban lévő könyvével.

A XVIII. század a maga gazdag, sokirányú, a felvilágosodás eszméinek hatása alatt szokatlanul nekilendült magyar művelődési és társadalmi életével, melyben már a magyar nők is előkelő szerep jutott, különösen alkalmas ilyen irányú tanulmányok tárgyául, s a magyar nő szociális helyzetét, neveltetésének irányát és menetét feltüntető eleven rajz bizonyára érdeklődéssel kísért olvasmányá lesz folyóiratunk közönségének is.

Bobula Ida tanulmánya, mely egészen szűkkörű speciális témája mellett is testes kötetté nőtt, komoly és sokoldalú forráskutatás eredménye. A művelődéstörténet különben is igen éber szemű és nagy apparátussal dolgozó tudomány, minthogy életet rajzol, mely ezernyi apró gazdasági, szellemi és erkölcsi vonásnak és jelenségnek szintézise. Szerzőnk széleskörű kutató munkáját az idézett s a könyv végén lajstromba is foglalt művek nagy sokasága igazolja.

Célja női szempontból végigtekinteni a magyar történelem tíz százada közül legalább egyen, a XVIII.-on; megállapítani a nő helyzetét a jogrendszerben, a családban és a társadalomban, részvételének mértékét az anyagi és szellemi javak termelésében; nyomon követni a mindezek terén beálló változásokat; végül választ keresni arra a vitatott kérdésre, hogy lényegileg változott és javult-e idők folyamán az asszonyok sorsa és helyzete.

Négy részben, 16 fejezetre tagolva dolgozza fel témáját. Miután a magyar nő helyzetét a XVIII. század elején, primitívebb jogi viszonyaiban, bensőbb családi életében és a női munka gazdasági jelentőségében megvizsgálta és megrajzolta, hogy mi volt a nő annak a kornak társaságában és közfelfogásában, kitűnő kerek kis monográfiát iktat közbe a nyugateurópai galantériáról, keletkezéséről, elfajulásáról, az új áramlat elterjedéséről s a galantéria kialakulásáról Bécsben, abban a városban, melynek a XVIII. század közepétől kezdve oly nagy befolyása volt a magyarság művelődésére és a magyar nő életére is.

Ezek után a fejezetek után következnek azok a részek, melyek különösebb érdeklődésre tarthatnak igényt a magyar neveléstörténet barátai részéről. A nyugati szellem útját rajzolja Magyarországon, benne a nők életét, köztük költőnők és írónők, mint például Petrőczy Kata Szidónia, Losárdy Zsuzsánna, Zay Anna, Ujfalussy Judit és még több más nő szerepét. Hivatkozik Mikes Kelemen megjegyzéseire a magyar lányok neveléséről, vázolja Mária Terézia uralkodásának jelentőségét a magyar nők új helyzetének kialakulására nézve. Kifejti, miképen tükröződik Faludi Ferenc *Téli éjszakák* c. művében az, hogy mennyire érdekelte már abban az időben a nőkérdés és a nőnevelés a magyar társadalmat. Az új művelődés fejlődésének rajzában bemutatja akkori jeles magyar asszonyok, Bethlen Kata, Molnár Borbála, Dániel Polyxena érdemeit e téren. Látjuk Faludi *Nemes asszony*-ának eszméit a fiatal dámák neveléséről. Ismerteti Bessenyei György *Anyai oktatás* c. könyvének neveléstörténeti szempontból becses gondolatait, a pozsonyi klarisszák és más női szerzetesrendek működését és érdemeit és sok egyéb hasonlóan értékes, gazdag anyagot. Majd az így létrejött új magyar női típust világítja meg nagyon sok érdekes adalékkal. Ezt az új magyar női típust azonban nem méltányolja még az akkori

magyar társadalom, amit szerzőnk az egykorú irodalomból s főleg a költészetből vett számos idézettel igazol. A XVIII. század második felében alig van jelentékenyebb tollforgató, aki valamilyen formában kifejezést nem adna nemtetszésének az asszonyok új szerepe és viselkedése miatt. A kor eszméinek hatása alatt kinevelődött magyar női típus tehát sokkal kevésbé harcolta ki magának jogait és elismertetését, mint például ma, másfél századdal később, napjaink amerikai flapper-típusa, pedig milyen csillagászati távolságban áll voltaképp egymástól a szóban forgó kétféle *modern* nőiség.

Könyvének utolsó részében végül szerzőnk a magyar nőknek az új eszmék hatása alatt, a XVIII. század végén kialakult sorsát rajzolja meg, a 90-es évek közéletében s — ami bennünket főként érdekelhet — a szellemi életben. Ismét néhány érdekes magyar női élet képe vonul fel előttünk a rendelkezésre álló források gazdagságából s ad életelevenységet szerzőnk előadásának.

Nem érdektelen az a — talán az idevágó források szükséztávusa miatt — rövid kis fejezet is, mely a nép asszonyainak XVIII. századi szerepéről szól, kik éppúgy, mint a jobbágság férfitagjai, számba sem vett elhanyagoltjai, senkije a társadalomnak. Ez a kissé vázlatos fejezet is megérdemelte volna, ha általában lehetséges, a részletes kidolgozást.

Bobula Ida nagy körültekintése és kutatása óriási mennyiségű anyagot gyűjtött össze cibeli tárgyaról, vezető eszméi fonálán szépen organizálta az anyagot s *Eredmények* cím alatt jól összefoglalta könyve végén a tanulságokat, melyeknek a magyar neveléstörténet föltétlenül nagy hasznát látja. A tanulmány értékes terméke a magyar nőiség irodalmának. *Gyulai Agost.*

I. **Le Bureau International d'Éducation en 1933—34. Rapport du directeur.** Genève, 1934. 31 l. (Publications du B. I. E. No. 36.)

II. **IIIe Conférence Internationale de l'Instruction Publique, Genève, 1934.** Procès-Verbaux et Résolutions. Genève, 1934, 182 l. (Publications du B. I. E. No. 37.)

I. *Jean Piaget*, genfi egyetemi tanár és az ottani nemzetközi oktatásügyi hivatalnak igazgatója, rendszeres áttekintésben számol be ennek az immár világszerte elismert jelentős intézménynek lefolyt évi működéséről. Felette öröndetes és biztató ténynek minősíti, hogy újabban a svájci államszövetség és Portugália is belépett a rendes tagok sorába. A hivatalnak mindjobban kiszélesülő tevékenysége az anyagi eszközök fokozását is kívánatosá teszi. A tagállamokkal, személyi képviselőkkel, közoktatásügyi minisztériumokkal, úgyszintén a Nemzetek Szövetségével és a Munkaügyi Nemzetközi Hivatallal való közvetlen kapcsolatok állandóan szaporodnak és mélyülnek: az oktatásügyi körkérdésekre 47, illetőleg 55 ország válaszolt, a beérkezett hivatalos jelentések 35-ről (1933) 53-ra emelkedtek (1934), a hivatalnak 530 pedagógiai folyóirat jár, kiadványainak terjedelme a megelőző év 1546 lapjáról 1728 lapra emelkedett. Érdekesnek és a hivatal működésére jellemzőnek tartjuk az igazgatónak következő megállapítását: „Egyetemességre irányuló törekvéseink nem célozzák a közoktatásügy egyenlősítését, mert mi arra törekszünk, hogy minden országot